

רזא דשבת

הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל

ראשי פרקים

הקדמת המערכת	(השפע הכפול הנמצא בשבת)
רזא דשבת	(ההבדל בין הריבוי המספרי לבין הריבוי של השבת, הכלול באחדות ונובע ממנה)
א.	(הזכור החיובי, והשמור השלילי, שניהם פעילים וחיוביים המה)
ב.	(הניגוד וההבדל בין ישראל לעמים, ישראל באחדות והעמים תועים אחר הריבוי)
ג.	(האחדות של ישראל, השבת והקב"ה)
ד.	(ישראל עם אחד המקדש את השבת כעין קידוש של מעלה)
הקדמת המערכת	(השבת מאחדת בין הרגש לבין השכל, בין תורה לתפילה)
א.	(השבת מאחדת בין הרגש לבין השכל, בין תורה לתפילה)
ב.	(השבת מאחדת בין הרגש לבין השכל, בין תורה לתפילה)
ג.	(השבת מאחדת בין הרגש לבין השכל, בין תורה לתפילה)
ד.	(השבת מאחדת בין הרגש לבין השכל, בין תורה לתפילה)

מאמר זה התפרסם לראשונה בספר "השבת העם והארץ" מאת הרב זאב אריה רבינר שיצא לאור בה' אייר תש"ח(!). ספר זה מלקט מקורות עפ"י נושאים בעניין השבת. הרב כותב למחבר "לאות הוקרה הנני שולח לו מאמר בשם "רזא דשבת", אשר כטוב בעיניו יעשה לספחהו על חיבורו היקר".

לאחר מכן נדפס המאמר בחוברת "אמרות טהורות" (ירושלים תשכ"ט), ולאחרונה במהדורה חדשה (ירושלים תשס"ב) ע"י נין המחבר הרב חיים זק"ש.

מחמת חשיבותו הננו מפרסמים אותו מחדש בעריכה חדשה ובתוספת הערות, מקורות וכותרות בשפולי גלימתו ע"י הרב יהודה בהרב, להארת דברי רבנו העמוקים. המאמר מתפרסם כאן באדיבות משפחת הרב, נכדו ה"ר אברהם זק"ש, ונינו הרב חיים זק"ש, אשר גם העמידו לרשותנו את הערותיהם.

יעמדו כולם על הברכה וזכות רבנו תעמוד להם ולכל ישראל, להאיר בנו את קדושת השבת.

א.

(השפע הכפול הנמצא בשבת)

יום השבת הוא הכפל של כל ששת ימי החול. הכול בו בא בכפילא, שני כבשים, שתי נרות, לחם משנה¹. להורות כי שפע הקודש המופיע ובא ביום השבת, בורם הוא בא. ולא רק כפל בלבד אלא מכפל והלאה לאין חקר ולאין תכלית. בשבת קודש ההופעות זורמות בכל כך שפע, עד שכל היודעים איך להסתגל להנות מאור הקודש של השבת, מתמלאים במי תנובות להיות כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק. "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ, והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו"². כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים³.

(ההבדל בין הריבוי המספרי לבין הריבוי של השבת, הכלול באחדות ונובע ממנה)

הריבוי הנשגב המתרבה המופיע ובא ביום השבת לאין סוף ותכלית, איננו הריבוי המספרי ששניים הם יותר מאחד ושלושה יותר משניים וכן הלאה, אלא הריבוי הבלתי נפרד מהאחד הנעוץ בו והכלול בו והמגלה פלאים שהאחד הוא הכול והכול הוא ממנו ובן. זהו רזא דשבת רזא דאחד⁴. וכל מי שלא טעם טעם קודש מופלא זה הנטעם ביום שבת קודש לישראל עם קודשו, עם מקדשי שביעי, וביחוד אלה השרידים צדיקי וחסידים עליון מייחדי ייחודיו⁵, לא יוכל לעמוד על רז נועם קודשו של הרז הנפלא הלזה⁶.

1. מדרש שוחר טוב תהלים מזמור צב (הובא גם בשאלות דרב אחאי גאון, שאילתה א'). "מזמור שיר ליום השבת. אמר ר' יצחק ראו כי ה' נתן לכם השבת (שמות טו, כט), מהו ראו, אמר ר' יוסי מרגינתא דיהיבת לכוון, כל עיסקא דשבת כפול, לחם משנה שני העומר לאחד (שם טו, כב), קרבנה כפול, שנאמר וביום השבת שני כבשים (במדבר כח, ט), עונשה כפול, שנאמר מחלליה מות יומת (שמות לא, יד), שכרה כפול, שנאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד (ישעיהו נח, יג), אזהרותיה כפולות, זכור ושמור, מזמור כפול, מזמור שיר ליום השבת". ילקוט שמעוני תורה רמז רסא: "ראו כי ה' נתן לכם השבת ראו מרגליה דיהיבת לכוון לחם יומיים, כל עסקה של שבת כפול, עומר כפול שני העומר לאחד, קרבנם כפול וביום השבת שני כבשים, ענשה כפול מחלליה מות יומת, שכרה כפול וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד, אזהרתה כפול זכור ושמור, מזמורה כפול מזמור שיר ליום השבת". 2. ישעיהו נח, יא. 3. שבת קיח, א. 4. זוהר תרומה קלה. אמירת "כגוונא" בליל ש"ק בנוסח ספרד נהוגה מזמן ראשוני תלמידי הבעש"ט, ר' מטה אפרים תקפב, ב, ובקובץ בית אהרן וישראל שנה י"ט ד, קסג (העירני ר' דני שוורץ). ור' גם יסוד ושורש העבודה ה, ד בראש הפרק. 5. ראה השבת העם והארץ עמ' 160. 6. עיין שבת י, ב: "והא שבת דעבידא לגלויי! – מתן שכרה לא עביד לגלויי". וראה מכתבי מרום לרבנו מכתב מ"ב (עמ' נז-נח): "זהו ההבדל בין שאר מצוות למצות שבת שהיא העוז והתפארה לישראל שממנו יתד, ממנו פינה לכל המעלות הטובות שלמקום עלינו, שאר המצוות הם נובעים מקדושתן של ישראל "ישראל דאקדשינהו לזמנים" ... אבל שבת היא מבחינת עצם ההתהוות והיצירה, "שבת קביעא וקיימא" ... שנגד זה אין שום תמורה, ועל כן השבת אינה מתנה מתאימה אלא לישראל... וזהו גם כן עניינו של מתן שכרה דלא עבידא לגלויי, כי עניינו של שכר הונח על יסוד הזכות של

(הזכור החיובי, והשמור השלילי, שניהם פעילים וחיוביים המה)

הזכור בחינת הקיומים החיוביים "זכור את יום השבת לקדשו"⁷ והשמור בחינת הקיומים השליליים "לא תעשה כל מלאכה"⁸, "וביום השביעי תשבות"⁹, גם הם שניהם כאחד מתאחדים לרזא דאחד ושניהם חובקים זרועות עולמי עד. כי אף השמירה השלילית מתרוממת לחיובית ושניהם כאחד – הזכור והשמור שבדיבור אחד נאמרו¹⁰ – פעילים המה. שניהם פותחים את כל השערים וכל הרקיעים למען עין בעין יראו כי אני אני הוא ואין אלוקים עמדי"¹¹. "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלוקים"¹². ובמקום שנאמר "שמור את יום השבת לקדשו"¹³, שם נאמר "על כן צוך ה' אלוךך לעשות את יום השבת"¹⁴, לאמר כי גם השמירה חיובית היא ופעילית, לעשות את יום השבת¹⁵.

(הניגוד וההבדל בין ישראל לעמים, ישראל באחדות והעמים תועים אחר הריבוי) וזו היא באמת ההפלאה של שבת קודש המיוחד לישראל. "ביני ובין בני ישראל את היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש"¹⁶, ליסוד קודשה של השבת. שכשם ד"איהי שבת איתאחדת ברזא דאחד למשרי עלה רזא דאחד... כן איהי אתיחדת ואתפרשת מסטרא אחרא וכל דינין מתעברין מנה ואיהי אשתארת ביחודא דנהירו קדישא"¹⁷. ויחד עם כל נפלאות התגלותה ועמה כל העולמים וישראל עמא קדישא, היא משרשת אחרי מציאותם של שאר העמים לתעות אחרי הריבוי המספרי הנפרד, שאך השלילה יסודו. שכן כל התחשבותו במה ששולל את המועט ממנו, וששבביל כך אין למו כוח לעמוד על סוד הנועם האלוך, חותמו של הקב"ה אמת¹⁸, ה' אחד ושמו אחד. וכן יוצר הכול הוא, "אתה הראת לדעת כי ה' הוא

התשלומין והחסד שאנו עושים עם ההויה... אבל השבת גולת הכותרת של ההויה המציין ביסודו של ראשית ההתהוות, ראשית היצירה שהיא רק מתנה גמורה וחלוטה לישראל עם קדושו, אין על זה שום מקום לשכר". 7. שמות כ, ז. 8. שם שם, ט. 9. שמות כג, יב. 10. שבועות כ, ב. ספרי כי תצא רלג, ירושלמי נדרים פ"ג. 11. דברים לב, לט. 12. ישעיהו מד, ו. 13. דברים ה, יב. 14. שם שם, טו. 15. השוואה מי מרום לרבנו חלק י"ג קפ"ג-קפ"ה. 16. שמות לא, יז. 17. זוהר תרומה קלה, ב. כעין זה ב"שפת אמת": "ופירוש זה כמו שכתוב בזוהר הקדוש תרומה כגוונא דאינון מתיחדין לעילא כו', קוב"ה לא יתיב כו'. ופירוש העניין שנקרא רזא דאחד, כי ה' אחד ושמו אחד, פירוש ה' אחד, הוא יחודא דלעילא, שה' אחד ממש נגלה כי אין עוד מלבדו, ולעילא בשמים אין הסתר וכולם רואים שהוא אחד. ולתתא נקרא רזא דאחד, כי היחוד נכסה, כי הטבע מכסה להיות נדמה לדבר נפרד חס ושולם, ולכך לעתיד נאמר שיהיה ה' שלם ושמו אחד כו', ועתה צריכין בני ישראל עבודות רבות לעורר ולמצוא הנקודה הפנימיות, שהוא יחוד שמו כנ"ל. וזה יחודא עילאה יתברך, שהוא שמע ישראל כו', שנכתב בתורה, כי במקום תורה שבכתב שם נגלה אחדותו יתברך. ויחודא תתאה שהוא 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בחינת ושמו אחד אינו מפורש בתורה, רק יעקב אמרו לבניו, כמו שאמרו חז"ל לומר בחשאי כו', שזה תלוי בעבודתנו לברר זאת" ("שפת אמת" לקוטים וישלח, תודה לר' יאיר יפרח). 18. שבת נה, א.

האלוקים אין עוד מלבדו"¹⁹. וגם רק לישראל יכירו וידעו כי ממנו היא מנוחתם ועל מנוחתם יקדישו את שמו הגדול, ובמנוחתם לא ישכנו ערלים, "כי לישראל עמך נתת באהבה לזרע יעקב אשר במ בחרת עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך"²⁰. כי התועים בלי בינה אחרי הריבוי המספרי, בשביל כל מושגי חייהם אך בשאיפה לריבוי, זאת אומרת הריבוי השלילי, לא ידעו מרגוע בכל ההון. וכל מה שמתפעלים יותר מהריבוי, יותר הנם משתקעים בשלילה אפס ותוהו, ולא להם לקחת חלק בהשבת נועמו ועדנו של האחד המיוחד בה', ואשר קראו חמדת הימים להתענג מרוב כל²¹ מהנמצא, מהיש, "אכן יש ה' במקום הזה"²².

(האחדות של ישראל, השבת והקב"ה)

המנוחה האלוקית המייחדת את כל העולמים בגופא, "בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם ועד עולם אתה א-ל"²³. רק לישראל עוז קודש זה, להתייחד עם השבת והשבת עמהם. "לאשתאבא בגופא דמלכא"²⁴, "ואתעטרת לתתא בעמא קדישא"²⁵. ועל כן אין להשבת בן זוג אחר זולת ישראל²⁶ "אתה אחד ושמןך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"²⁷.

ב.

(ישראל עם אחד המקדש את השבת בעין קידוש של מעלה)

האושר הקדוש של ישראל, עם הקודש לאלוקיו – הוא אך מה שהכול אצלם מקרב עצמם, אני ה' השוכן בתוכם, נהרא דמכיפיה מיברך²⁸ ושאינם זקוקים לשלילותם של זולתם, "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב"²⁹. התעלותו והתרוממותו איננה התעלות ערכו ביחס לאחרים, כי הוא נעלה ונשגב מצד עצמו. וזהו הצלם אלוקים שחיבה יתירה נודעת לו³⁰, כהגדולה העליונה שגדולתה מעצמה, אין עוד מלבדו. כן

19. דברים ה, לה. והשווה לד' ר' צדוק: "וזהו קדושת השבת בהשבת כל הדברים למקורן... והוא רזא דשבת" (פרי צדיק, מאמר קדושת השבת ו, ו עמ' קא עיי"ש). 20. מתוך תפילת שחרית של שבת. 21. עפ"י דברים כח, מזו. 22. בראשית כח, טו. 23. תהלים צ, ב. ראה עולת ראייה למרן הרב זצ"ל ב, סט ד"ה "בטרם הרים יולדו". 24. זוהר ויחי ריז, ב. 25. זוהר, תרומה קלה, ב. 26. בראשית רבה יא, ח. וראה מי מרום לרבנו שם רכ"ו-רכ"ח. 27. מתוך תפילת מנחה של שבת, וראה תוספות חגיגה ג, ב ד"ה "ומי כעמך": ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ – אמרינן במדרש שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקדוש ב"ה, ישראל והקדוש ברוך הוא מעידים על השבת שהוא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקדוש ב"ה שהוא אחד, הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות, ועל זה סמכין לומר אתה אחד במנחה בשבת אע"פ שאינו מדבר מעניינא דיומא דשבת כמו תפילת ערבית ושחרית". 28. שבת סה, ב. רש"י שם: (הנהר) משפתו וממקורו ומסלעו מיברך (נובע), ולא ממי הגשמים. 29. במדבר כג, ט. 30. פרקי דרבי אליעזר יב: "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון כל העולמים מה אדם ותדעהו אדם להבל דמה, אין לו אלא עפרו משלו,

גם גדולתם של ישראל, כבודם ותפארתם, לא מהזולת הוא בא, אלא מעצמם, וכל תוקף תהילתם הוא "אתה אחד ושםך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"³¹, "כגונא דאינון מתיחדין לעלא אחד אוף הכי איהי אתיחדת לתתא ברזא דאחד"³². ביום שבת קודש מתבלט פרצופם האמיתי של ישראל שעם כל ריבוייהם שהם ככוכבי השמים לרוב וכחול אשר על שפת הים³³, הם גוי אחד בארץ, מתייחדים המזה העובדים עם המלך במסבו³⁴ ומתענגים על הוד קודשו וכבוד מלכותו לעולם ועד, וזר לא יעבור ביניהם. "משל למלך ומלכה שמישחין זה עם זה מי שבא ומכניס ראשו חייב מיתה"³⁵. והאיחוד כ"כ נורא ונשגב עד שאם אמנם שבת קודש קדוש הוא מאליו, קביעא וקיימא³⁶ לא כקדושת המועדים דישראל קדשינהו לזמנים³⁷ מצווים גם ישראל לקדש את השבת "זכור את יום השבת לקדשו"³⁸. לפי שביום השבת עולים ישראל לבחינת מדרגת נבואתו של משה רבנו ששכינה מדברת מתוך גרונו³⁹, וקידושם למטה הוא הוא הקידוש של מעלה⁴⁰.

"אשרי לתמימים אם יהיה נצור כתר הלומים על ראשם יצור צור העולמים רוחו במ נחה"⁴¹.

(חילול שבת פוגע בנפש האומה, וכן המתרשל מעונגה)

וכשם שהמחלל את השבת, את נפש האומה כולה הוא קובע, מקעקע ביצתם של ישראל לטשטש את צורתם האמיתי ולהפוך עורם לעור כושי. אוי להם ואוי לנפשם כי המיטו עליהם חרפה ובוז, לזנות אחרי הריבוי המתועב שורש פורה ראש ולענה של עבודה זרה וכל השפלה וירידה לבאר שחת, שמשחיתים את עצמם ועמם כל העולם כולו, כן גם המתרשל מלהתענג על ה' עונג וגם שמחה ביום השבת קודש, גם הוא מפריד אלוף⁴² בין זכור לשמור ששניהם בדיבור אחד נאמרו⁴³. "ומאן דבזע בלבשו

אמר להם מה שאתם כולכם מקלסים אותי בעליונים הוא מייחד אותי בתחתונים". 31. מתוך תפילת מנחה של שבת. 32. זוהר תרומה קלה, א. 33. בראשית כב, יז. 34. עפי" שירו של ריה"ל, "ישאלוני רעיוני", מובא גם בעולת רביה לרב זצ"ל, חלק ב', עמ' שעד. 35. דברים רבה א, כא. 36. חולין קא, ב. וראה ביצה יז, א. 37. ברכות מט, א. 38. שמות כ, ה. 39. עיין זוהר פנחס רל"ב. 40. השווה מי מרום לרבנו שם קצ"ה-ר, ובמיוחד שם ר': "נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", לקדשו מצדנו, להתאוות ולחשוך אחרי גלויו של הקב"ה, נמצא שיסודו של "זכור" זה, הוא להתמלא באהבה מוחלטת, שלא ישאר שום נים שבלב שלא יהיה קשור ואחוז ודבוק בדבקות ממש באור אלוקים חיים". כעין דברי רבנו כתב גם ר' צדוק הכהן מלובלין: "ואע"פ שקדושת השבת קביעא מעצמה (ביצה יז, א) מכל מקום, שתכנוס בלב האדם, צריך לפעולת אדם ואתערותא דיליה. וביום על ידי השביתה ששובת ואין עושה מעשיו כבחול נעשה כלי קיבול להקדושה. ובליה צריך לקדשו בפה, להיות הוא המעורר והמכניס הקדושה בלב. ובוה האדם בדוגמא העליונה, שה' יתברך מקדש השבת ומשפיע קדושה בו" (פרי צדיק מאמר קדושת השבת מאמר ד, א עמ' נט). 41. מתוך זמירות שבת - "ברוך אל עליון", מאת הפייטן ברוך בר שמואל. 42. עיין משלי טז, כח וברש"י שם. 43. עיין שבת קיט, א: "ר' זירא מהדר אזוזי זווי דרבנן, אמר להו במטותא מיניכו לא תחללוניה". רש"י:

דמלכא כאילו בזע בגופא דמלכא⁴⁴.

(יום השבת מיוחד ואין דומה לו)

השבת קודש הוא היום המיוחד והנבחר מכל ששת ימי המעשה "שלא יהא לבושך בשבת כלבושך בחול ולא הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא יהא דיבורך בשבת כדיבורך בחול"⁴⁵. לא יצוייר לו שום דמיון משאר הימים ליום השבת⁴⁶, כי לכל הימים אין ערוך אליו ולפיכך אין לו בן זוג או בת זוג. ולא ימצא בן זוגו זולת בישראל עם קודשו⁴⁷.

ג.

(על חילול שבת קודש יש ללחום בעו, אך גם אנו אשמים – כי שכחנו את ה"זכור")

ואם לקינו בסוררים תועי רוח בוגדים בה' ובעמם המזולזלים בשמירת השבת ועושים אותו חול, עם כל החובה ללחום בעו נגד הבוגדים מפירי ברית הללו, ואנו קרואים אל נערינו וזקננו להפיל מכמורת רשע, ולהקים את השבת בגבורות ישע ימינו⁴⁸. יחד עם זה, אל נא נפטור את עצמנו לגמרי מכלל המכשלה הלזו. גם אנו אשמים בעמק העבירות. אם עוממה בנו גחלת השבת קודש שצריכה להיות בוערת בקרבנו כלפיד ושלהבת, ואשר כל המים שבעולם לא יוכלו לכבות את האהבה⁴⁹, ואם נמצאים גם בקרבנו מתרפים בעו הקודש של הזכור ומסתפקים בהשמור לחוד, לא השמור של "ושמרו בני ישראל את השבת"⁵⁰ שעניינו הוא געגועים עזים בכל ימי השבוע לצפות אליו להיות יושבים ומשמרים, מתי יגיע יום השבת ואקיימנו כהלכתו וככל חוקתו ומשפטו, אלא בהשמור השלילי לבד, אם לידי כך הגענו, אין פלא אם נשמות נדחות מוצאות למו מקום לזלזל לגמרי בקדושתו ובשמירתו⁵¹.

כשהיה רואה אותן זוגות וזוגות ומדברין בתורה – מחזר אחריהם ואומר להם: במטותא מנכון לכו והתעסקו בעונג שבת, ולא תחללוניה לבטל תענוגים".⁴⁴ כעין זה בזהר שמות פה, ב. 45. שבת קיד, א. 46. ראה גם מכתבי מרום לרבנו עמ' קו. 47. ע"פ בראשית רבה יא, ח. השווה לד' ר' צדוק: "זוה למישרי עלה ברזא דאחד, שאומרים על זה בתפילת המנחה, שהוא סוף השבת שאז התגלות רצון העליון ביותר, כטעם "קשה עלי פרידתכם" בשמיני עצרת שהוא סוף החג (רש"י ויקרא כג, לו), על כן אומרים אז "אתה אחד ושמןך אחד ומי כעמך גוי אחד", שהוא יחודא עלאה ויחודא תתאה והתאחדות ישראל בעצמם זה עם זה. והם השלושה יחודים בשבת דאתאחדא. והוא ג' נקודין דאורייתא הקב"ה והתורה וישראל (זח"ג עד.). והתורה היא המאחדת קוב"ה וישראל, וחזורים להיות הכול כלולים באחד יחיד ומיוחד" (פרי צדיק מאמר קדושת השבת מאמר ו, ט עמ' קז). 48. תהלים כ, ז. 49. ע"פ שה"ש ח, ז. 50. שמות לא, טז. 51. ראה מכתבי מרום לרבנו, עמ' נד-סב, ושם מתאר רבנו כן: "היתה אסיפת מחאה נגד חילול שבת... נאמתי ברגש דברים חוצבים להבות מעוטפים באהבת ה'; ישראל, וארץ חמדה, ומחאה עזה... הגבהתי את כל ההמון לספירה עליונה, ה' היה לי בעזרי. ואחר כך נתכבדתי לנעול את האסיפה... בהתעוררות גדולה...". וראה עוד

ד.

(השבת מאחדת בין הרגש לבין השכל, בין תורה לתפילה)

נורא הוא יום השבת לישראל שאם בשאר ימי החול הרגש והשכל שני עולמות המה, ויש שאחד דוחק רגלי חברו, או שהקם על חברו ומפילו, הנה בשבת קודש רזא דאחד המה מתאחדים והיו לאחד ממש. שניהם עולים במעלות אלוקים לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו⁵², גם השכל הבהיר דאה ידאה על כנפי השירה זמרת א-ל ומהללו, התורה והתפילה הם אז כתואמים מלמעלה ומלמטה, שניהם מלאים שירת עליון חבוקים ודבוקים במלך מלכי המלכים הקב"ה⁵³.

"אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קודשי וקראת לשבת - עונג - וכבדתו מעשות דרכך ממצוא חפצך ודבר דבר, אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דיבר"⁵⁴.

בשולי הדברים

דברי רבנו העמוקים מתחלקים לארבעה פרקים:

א. השבת - עצם הרז

האחדות היא הרז של השבת, שהרי בשבת נתגלתה העובדה הממשית שיש אדון לבירה, השביתה שלנו היא הביטוי לכך. "כך נעשתה שמירת השבת עצמה להודאה בריבונות הא-לוה, אך כאילו הודאה בשפת המעשה: אדם המאמין כי בשבת כלה 'מעשה בראשית' הודה בבריאת העולם בלא ספק, והמודה בבריאת העולם הודה בכורא העולם ועושהו יתברך"⁵⁵. נמצא שהבריאה מגלה את האחדות המקורית שלה ביום השבת, וזאת ע"י עם ישראל.

כך ממילא הננו באים להבין את שני החיובים הבסיסיים שיש לנו בשבת, ה"זכור" וה"שמור". שניהם בדיבור אחד נאמרו, למרות השונות שביניהם הם משלימים זא"ז, בדיבור אחד. וכך בשמירה יש יסוד חיובי קשור לזכירה.

כל זה קשור לסגולתם של ישראל שהאחדות טבועה בנשמתם ולכן גוי ששבת "חייב מיתה", ואנו מקדשים את השבת, הופכים להיות שותפים אקטיביים ולא רק פסיביים.

אמרות טהורות עמ' נט-סב. מדבריו שם: "חלילה לנו מלבוא להזהיר על השבת בתור יאוש על חלק מישראל... אלא דווקא בלב בטוח, שע"י השמירה היא האזהרה יעשו את השבת ברית עולם". 52. תהלים כו, ד. 53. השווה לדברי הרב זצ"ל, בעולת ראייה א' עמ' יט-כד, "תורה ותפילה". 54. ישעיהו נח, יג. 55. כוזרי מאמר ב' אות נ.

ב. כיצד הדבר מתגלה?

רעיון השבת מהווה ניגוד ואנטייתזה לתפיסה הכמותית־ההישגית, שהרי כל כולה של השבת היא עצירת הבהלה להון ולרכושנות, כדברי יעקב לעשו: "יש לי כל"⁵⁶. השבת היא בת זוגה של כנסת ישראל, שהרי התאמה פנימית קיימת בין נשמתנו לבין הקודש מחד, ובין העולם מאידך. בשבת באה לידי ביטוי האחדות שבין "לעילא" ו"לתתא".

ג. כיצד נתקרב ונקרב רחוקים אל השבת?

לא מספיק להיצמד ל"שמור", יש להתעלות אל ה"זכור" ומן האור של ה"זכור" נגיע גם אל ה"שמור".

ד. האחדות בעולמנו הפנימי

גם בתוך עצמנו השבת מאחדת את עולמנו הפנימי, את הרגש עם השכל ואת התורה והתפילה.

וכך כותב רבנו⁵⁷:

"ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, וזה לא רק ציווי, אלא גם הבטחה נאמנה לדורות עולם, כי יקומו כל בית ישראל ויטו שכם אחד לשקוד על קדושת השבת לשומרו ולקיימו. ישליכו כל אחד את כל מזימות הלב ויקבלו עליהם עול מלכות שמים להתענג על ה' ע"י מרום עוז הקודש של שמירת השבת ככל משפטו וחוקתו, למען יחיש ה' פדות עמו לגואלם מהרה ולהנחילם יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

56. בראשית לג, יא. 57. בהסכתו לספר "השבת העם והארץ", דברי רבנו יפים כחתימה למאמר זה.

על גודל השבת

יתר השאת ויתר העוז למלכנו אלוקינו. על כל הטובות וברכות אשר גמלנו. כרוב רחמיו וחסדיו אתנו. ועוד את זאת הפליא לעשות עמנו. את יום קדושתו להנחיל אותנו. והוא יום שבת קודש עיונו ותפארתנו. אמנם ערכו האמיתי מה מאוד מכוסה ומופלא מעין כל חי. מלהבין ולידע גודל קדושה שקדשו המלך. ואשר נשאו רם על כל רמים. ואף הנה גדולי חכמינו הקדמונים. משכו יד מלהראות בו פנים. לפרש ולבאר את יקר חן ערכו. ורב גודל הבהקת זיו אורו. הנשפע בו מאור פני אלוקים חיים ומלך עולם. ואולם אפס קצהו תראה במעלת משיחת שמן הטוב יתר מחברותיה. והכלה בין רעותיה משובעה. בהפרש והבדל יום שבת קודשינו משארי מקראי קודש. כאשר נכבדות מדובר בו.

ר' חיים מטשערנוויץ "סידורו של שבת" ש"א א, א'

מעין האחדות העליונה

והנה יש לומר שדוגמא זו הוא שבת דהוא רזא דאחד, הוא נחלת יעקב דכלול בתרין "יושב אהלים" שהוא שני הה"ן והוא המאחד רחל ולאה כבזוהר הקדוש. וזה זכור ושמור שבדיבור אחד נאמרו. ועל כן קרבן שבת שני כבשים ולחם הפנים שני עשרונים יהיה החלה האחת, ושני סדרים, ושני בזיכין. ובמדרש, כל ענייני שבת הוא כפול, קורבנו כפול, עומרו כפול. וממוצא הדברים שבשבת בכוח האדם להגיע למדריגה עליונה מאד מעולם עד העולם. וזה שאמר כבוד קדושת אבי אדומו"ר זצלה"ה בשם זקני האדמו"ר הגדול זצלה"ה מקוצק שמי שמשומר מילדותו יש לו בסעודת שבת סגולת מלכים, עד כאן דבריו. והיינו מלכים תרין, מלכא עלאה ומלכא תתאה, והבן.

שם משמואל פרשת חיי שרה - שנת תרע"ד